

Het belang van een sterk draagvlak

Lokale erfgoedraden in Vlaanderen

In de vorige twee bijdragen over lokale erfgoedraden hebben we tips en voorbeelden gegeven hoe je een goed advies kunt formuleren. In deze derde en laatste bijdrage staan we stil bij het draagvlak van je erfgoedraad en hoe je dit kunt vergroten.

Als adviesraad werk je nooit voor jezelf. Het voornaamste doel van een erfgoedraad is om het beleid te ondersteunen en te adviseren. Maar erfgoedraden nemen ook andere taken op zich: overleg tussen aangesloten leden, de organisatie van een Erfgoeddag of een Open Monumentendag, infomomenten tot zelfs vorming. Ook in deze activiteiten werkt een erfgoedraad niet voor zichzelf, maar ten dienste van de bevolking of de verenigingen.

Vier voorzitters aan het woord

- Anita Caals is voorzitter van de Erfgoedraad van Schoten (provincie Antwerpen). Deze erfgoedraad is een deelraad van de Cultuurraad.
- Johnny Cloesen is voorzitter van de Erfgoedraad van Borgloon (provincie Limburg). Dit is een volledig autonome erfgoedraad.
- Herman Cornelis is voorzitter van de Erfgoeddeelraad van Lennik, een onderdeel van de Cultuurraad (provincie Vlaams-Brabant).
- Richard Vermeulen is voorzitter van Erfgoed Balen (provincie Antwerpen). Erfgoed Balen is opgestart als een heemkundige kring, maar is ook door de gemeente Balen erkend als adviesorgaan voor erfgoed.

Juist omdat je als adviesraad werkt voor het beleid, de verenigingen en de bevolking, is het belangrijk dat deze groepen op de hoogte zijn van je werking, het belang ervan erkennen en je ook ondersteunen. Op de volgende bladzijden bespreken we hoe je de

relaties met deze drie groepen kunt vormgeven en versterken. Hierbij hebben we ons gebaseerd op *Advies-GPS. Routeplanner voor je adviesraden*, een recente publicatie van de Wakkere Burger.¹ Verder hebben we gesprekken gevoerd met vier voorzitters van een erfgoedraad (zie kader). Hun goede raad en praktijkverhalen hebben we verwerkt in de tekst. Concrete tips en citaten vind je in de kadertekstjes.

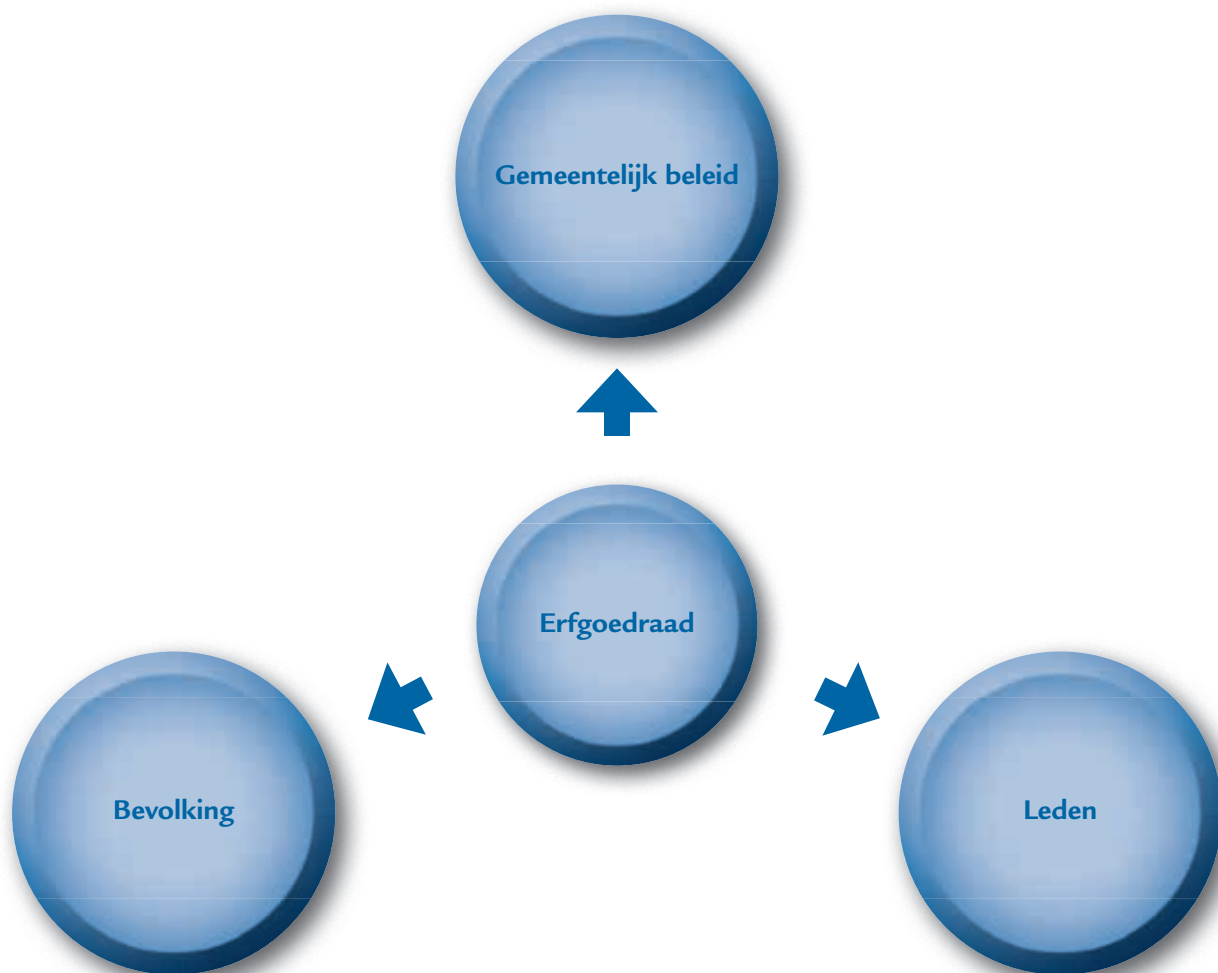

De Erfgoedraad van Schoten adviseert de gemeente ook bij de toekenning van de tweejaarlijks Erfgoedprijs Schoten. Op de foto: de schepen van Cultuur met de laureaat van de erfgoedprijs 2015.

De relatie met het gemeentelijk beleid

Een erfgoedraad zou in de eerste plaats beleidsondersteunend moeten werken. De meeste erfgoedraden zijn in het leven geroepen om het lokaal bestuur te adviseren over erfgoed. De erfgoedraad en het gemeentebestuur, en zeker de bevoegde schepen, zijn daarom belangrijke partners van elkaar.

De meeste erfgoedraden kiezen ervoor om de schepen ook uit te nodigen op de vergadering. Voor een schepen is het interessant om de werking van de erfgoedraad op te volgen. Zo houdt hij/zij de vinger aan de pols, maar tegelijk kan een schepen de raad

informerend over belangrijke beleidsintenties of de raad om advies te vragen. Het is echter niet de bedoeling dat de schepen zelf de discussies domineert of zich te sterk profileert tijdens de vergaderingen. Dit kan de werking van de erfgoedraad immers bemoeilijken en de betrokkenheid doen afnemen. Als erfgoedraad spreek je best duidelijk af dat de schepen vooral een informerende en waarnemende rol speelt tijdens vergaderingen. Verder moet het ook mogelijk zijn dat de erfgoedraad eens bewust zonder de schepen vergadert. Omgekeerd moet het ook kunnen dat de schepen via de voorzitter kan vragen om de adviesraad bijeen te roepen voor een dringend agendapunt.

Tip

De erfgoedraden van Borgloon en Schoten sturen de verslagen van elke vergadering ook naar het schepencollege. Zo is het schepencollege op de hoogte van wat er reilt en zeilt in de erfgoedraad.

Welke rol kan de cultuur- of erfgoedambtenaar spelen in zo'n erfgoedraad? Hij/zij kan bijkomende

informatie bezorgen tijdens de vergadering, maar mag niet te sturend optreden. Per slot van rekening is hij/zij slechts waarnemer. Verder kan de cultuurambtenaar instaan voor ondersteuning van de adviesraad. Voor vele erfgoedraden is het handig dat de cultuurambtenaar de rol van secretaris op zich neemt, de uitnodigingen verstuurt en de verslagen maakt. Hou er wel rekening mee dat zo'n secretarisrol extra werk met zich meebrengt en dat de cultuurambtenaar dit ook moet kunnen verantwoorden naar het gemeentebestuur. In Schoten zit bijvoorbeeld de bibliothecaresse namens de gemeente in de erfgoedraad. Aanvankelijk stond enkel in haar takenpakket omschreven dat ze de erfgoedraad moest 'ondersteunen'. Deze beschrijving was te algemeen. Nu is heel duidelijk beschreven wat de ondersteuning van de erfgoedraad inhoudt: secretariaatswerk, logistieke ondersteuning, bijwonen van de vergaderingen. Dit maakt het voor haar gemakkelijker om bijvoorbeeld deelname aan een avondvergadering te verantwoorden naar het gemeentebestuur.

Om de relatie met de schepen en de cultuurambtenaar te stroomlijnen, maak je best duidelijke af-

spraken. Nogal wat adviesraden werken zelfs met een afsprakennota om de onderlinge relaties met het beleid vast te leggen. Zo'n afsprakennota geeft een antwoord op volgende vragen:

- Hoe en van wie krijgt de raad achtergrondinformatie om een goed advies te kunnen uitbrengen?
- Welke ondersteuning krijgt de erfgoedraad van de gemeente? Denk aan een jaarlijks werkingsbudget, maar ook aan vergaderlokalen en secretariaatswerk.
- Welke rol speelt de ambtenaar?
- Wat verwacht het gemeentebestuur van de adviesraad?

Zo'n afsprakennota maak je logischerwijs op aan het begin van de gemeentelijke legislatuur of wanneer een nieuwe schepen aantreedt. Het spreekt natuurlijk voor zich dat een goede relatie niet enkel steunt op enkele uitgeschreven afspraken. Door elkaar geregeld op de hoogte te houden, kom je tot een goed team waarin de drie partners (adviesraad, administratie, politiek) elkaar kennen en waarderen.

Citaat

'We waken ervoor om ons teveel te associëren met één politieke partij. Als erfgoedraad onderhouden we goede contacten met alle schepenen en fracties. In dit opzicht proberen we boven de partijpolitiek te staan.'

(Richard Vermeulen, Erfgoed Balen)

De relatie met de leden en de verenigingen

Een tweede partner van je werking zijn natuurlijk de erfgoedactoren in je gemeente. Vele erfgoedraden vinden het belangrijk om verenigingen te vertegenwoordigen. En terecht: erfgoedverenigingen zijn een belangrijke speler in het lokale erfgoedbeleid. Vele verenigingen zijn dagelijks in de weer met erfgoed en hebben er een goed zicht op welk erfgoed in je gemeente extra aandacht verdient. Als lid van je erfgoedraad kunnen zij ervoor zorgen dat je de vinger aan de pols houdt. Maar ongetwijfeld zijn er in je gemeente nog vele andere burgers met een hart voor erfgoed. Laat ook daarom specialisten en geïnteresseerde burgers toe. Verschillende profielen in je raad zorgen ervoor dat je meer expertise kunt samenbrengen en met kennis van zaken een advies kunt formuleren. Zeker als de erfgoedraad geregeld

adviezen uitbrengt over technische aangelegenheden is het belangrijk dat je ook deskundigen in huis haalt. Een ander voordeel van een divers samengestelde erfgoedraad is dat je je gemakkelijker kunt opwerpen als spreekbuis van de lokale gemeenschap.

Citaat

'Zorg dat de erfgoedraad een gespreide samenstelling heeft. Als je allemaal mensen hebt met een zelfde perspectief, dan geraak je niet vooruit.'

(Herman Cornelis, Erfgoeddeelraad Lennik)

Toch is het soms moeilijk om nieuwe en jonge leden te vinden voor een erfgoedraad. Vele mensen willen nog wel vrijwilligerswerk verrichten, maar kiezen eerder voor een korter engagement. En dat kan, net zoals bij vele erfgoedverenigingen, een probleem vormen voor adviesorganen die net een permanent karakter hebben. Bovendien moet je beseffen dat verschillende organisaties in dezelfde vijver vissen. Iedereen wil dezelfde hardwerkende en competente vrijwilligers. Vaak zijn deze personen actief in verschillende verenigingen en voelen zij zich al overbevraagd.

Hoe kan je de samenstelling van de raad van bestuur verbreden? Er zijn twee stappen die je kan zetten:

1. Bekijk in de eerste plaats de structuur van je adviesraad.
  - Vele erfgoedraden tellen een beperkte groep gemotiveerde voortrekkers die al heel wat ervaring hebben opgebouwd. Zij zijn van vele markten thuis en hebben een goed zicht op het erfgoed in de gemeente. Deze gemotiveerde trekkers kunnen de vaste kern of het dagelijks bestuur vormen van de erfgoedraad.
  - Niet iedereen voelt zich evenwel geroepen om meteen deel uit te maken van zo'n kern. Daarom kan je werken met tijdelijke werkgroepen of commissies. Denk bijvoorbeeld aan een informele commissie om adviezen voor te bereiden of een commissie om bijvoorbeeld de Erfgoeddag te organiseren. Laat mensen kiezen voor welke werkgroep ze zich willen engageren.
  - Hou de structuur overzichtelijk. Zorg ervoor dat het doel en opdrachten van het dagelijks

Erfgoed Balen houdt er een sterke vrijwilligerswerking op na en slaagt er in om ook jongeren te betrekken. Hierdoor sleepte Erfgoed Balen in 2015 nog de titel Ambassadeur Heemkunde Vandaag in de wacht.

bestuur en de tijdelijke commissies duidelijk zijn. Als de erfgoedraad deel uitmaakt van de cultuurraad is het ook belangrijk om de relaties met de cultuurraad helder te stellen. Voor welke zaken kan de erfgoedraad zelf beslissingen nemen en welke punten moet je nog voorleggen aan de cultuurraad?

- Evalueer de structuur. Als jouw adviescommissie het laatste jaar niet is samengekomen, dan is het tijd om dit orgaan te herbekijken. Wat zegt dit over de adviesfunctie van je erfgoedraad? Of misschien is het tijd om nieuwe leden voor zo'n commissie te zoeken?
2. Als de structuur van je erfgoedraad goed is geregeld, dan kan je gericht zoeken naar nieuwe leden:
- Begin geen speurtocht in het wilde weg. Denk van tevoren na over het profiel dat je zoekt. Zoek je bijvoorbeeld geëngageerde leden om de kern te versterken of deskundigen met een technische kennis van zaken? Of heb je nood aan vertegenwoordigers van het verenigingsleven om je draagvlak te vergroten?
  - Spreek je persoonlijk netwerk aan, maar communiceer ook via andere kanalen. Denk aan de gemeentelijke website, Facebook, het ge-

meentebled of waarom geen interview met de voorzitter in de Streekkrant? Vermeld hierbij wat er van nieuwe raadsleden verwacht wordt en wat je hen te bieden hebt.

- Laat ruimte voor soepele engagementen. Een kandidaat wil zich misschien niet engageren voor een vast lidmaatschap, maar is misschien wel heel goed op de hoogte van een specifiek thema dat binnenkort op de agenda staat. Bij die vergaderingen kan je de kandidaat dan als externe expert betrekken. Zo leert de erfgoedraad van diens kennis. Omgekeerd leert de kandidaat de raad kennen en stroomt misschien toch nog door naar een commissie of de kern?
- Niet alle beschikbare plaatsen moet je invullen. Formuleer in de statuten bijvoorbeeld dat het bestuur van de erfgoedraad uit maximum 14 personen bestaat. Zo hoeft je niet kost wat kost de plaatsen in te vullen, maar kan de plaats opgevuld worden zodra er een goede kandidatuurstelling is.

Citaten

‘Bij nieuwe leden kijken wij naar vooral geëngageerde en gemotiveerde kandidaten. Nieuwe leden moeten voor ons geen grote erfgoed specialisten zijn. Expertise over erfgoed kan je namelijk opdoen. Belangrijk is vooral dat je het graag doet.’

(Richard Vermeulen, Erfgoed Balen)

‘Als adviesraad brengen wij geregeld advies uit over bouw dossiers. Dit is vaak technische materie. Toen wij nieuwe leden zochten, gingen wij daarom vooral op zoek naar specialisten. Onze cultuurbeleidscoördinator heeft een uitgebreid netwerk en kon enkele mensen aanduiden die beroepsmatig actief zijn in de cultuur- en erfgoedsector. Deze mensen hebben we vervolgens persoonlijk aangesproken, met meestal een positief gevolg.’

(Anita Caals, Erfgoedraad Schoten)

De relatie met de bevolking

Naast hun adviserende opdracht, houden de meeste erfgoedraden er nog een andere werking op na. Zo zetten veel erfgoedraden nog zelf projecten en acties op touw. Voorop staan de (coördinatie of organisatie van de) Erfgoeddag en Open Monumentendag, publieksgerichte activiteiten rond de Eerste Wereldoorlog, ontsluiting van onroerend erfgoed (via infoborden of erfgoedwandelingen) en de uitgave van publicaties. De publieksgerichte werking is voor de ene erfgoedraad al wat meer uitgesproken dan voor de andere. Erfgoed Balen bijvoorbeeld is zowel adviesorgaan als een erfgoedvereniging. De publieksgerichte werking en de adviesfunctie lopen daar door elkaar en kunnen elkaar ook versterken.

Citaat

‘Een goed contact met de bevolking is ook nodig om de vinger aan de pols te houden. Mensen kunnen de erfgoedraad attenderen op bedreigd erfgoed of erfgoed dat extra aandacht nodig heeft.’ (Richard Vermeulen, Erfgoed Balen)

Adviesraden krijgen wel eens het verwijt dat ze te veel organiseren en te weinig advies uitwerken. Dit klopt misschien, maar een publieksgerichte actie kan ook het lokale draagvlak versterken voor erf-

goed en zo ook het beleid over de streep trekken. De Erfgoeddeelraad in Lennik heeft dit heel goed begrepen. De voorbije jaren heeft deze erfgoedraad al verschillende adviezen geformuleerd voor het behoud van religieus erfgoed in de gemeente. Het ging daarbij om kapelletjes, religieuze standbeelden en de restauratie van de kerk. Om ook de bevolking te sensibiliseren rond dit religieuze erfgoed, heeft de erfgoedraad ook al verschillende tentoonstellingen en rondleidingen georganiseerd rond dit erfgoed.

Daarnaast kan je als erfgoedraad het brede publiek informeren over je werking. Zeker het gemeentelijke informatieblad is een belangrijk kanaal om de bevolking te informeren. Als erfgoedraad kan je ook gebruik maken van sociale media. De Erfgoedraad van Borgloon bijvoorbeeld beheert de facebookgroep ‘Ge Zijt van Borgloon’. Op deze pagina worden vooral historische weetjes gepost, maar de erfgoedraad gebruikt ze ook voor oproepen en om zijn werking bekend te maken. Opvallend is dat de Erfgoedraad Borgloon zijn adviezen aan het gemeentebestuur niet publiek maakt. Andere erfgoedraden doen dit net wel om zo het draagvlak voor de eigen werking te versterken.

Bijsluiter: de relatie met de media

De media is een belangrijk kanaal om te communiceren met je leden, de bevolking en zelfs het beleid. Sommige erfgoedraden stappen naar de media om de aandacht te vestigen op bedreigd erfgoed of om een beslissing van het gemeentebestuur aan te vechten. Dit gebeurde bijvoorbeeld in Borgloon voor de restauratie van de stroopfabriek. In 2007 won deze fabriek nog de Monumentenstrijd op Canvas. Toen was het de bedoeling om de hele site te renoveren. Dit plan dreigde in het water te vallen, toen bleek dat het stadsbestuur geen geld had voor de restauratie. De Erfgoedraad Borgloon stapte naar de pers om deze ‘verschrikkelijke situatie’ aan te kaarten. Deze actie werd niet in dank afgenomen door het gemeentebestuur, maar zette de stroopfabriek wel opnieuw op de politieke agenda. Gelukkig zijn de relaties met het stadsbestuur inmiddels fel verbeterd.

Kortom: een mediacampagne kan helpen om een kwestie op de politieke agenda te krijgen. Toch is zo’n campagne niet evident, want het kan de relaties met het gemeentebestuur verzuren. Als je naar de media toestapt, is het belangrijk om niet

alle bruggen te verbranden door de schepen bijvoorbeeld persoonlijk te viseren. Want ook in de toekomst zal je als adviesraad nog moeten samenwerken met het gemeentebestuur.

Als erfgoedraad kan je ook op een ludieke manier in de media komen. In 2011 tekenden de bibliotheek en de Erfgoedraad van Schoten in op een voorstel van het M HKA om enkele kunstwerken in bruikleen te nemen. Tussen de rekken van de bibliotheek waren zeven kunstwerken te zien van enkele Belgische topkunstenaars. Grote blikvangers waren vier 'Bic-dweilen', een kunstwerk van Jan Fabre. De keuze voor deze dweilen was niet toevallig. Het bibliotheekgebouw - een ontwerp van de bekende architect Renaat Braem - was namelijk dringend aan restauratie toe. De regen sijpelde er zelfs geregeld binnen. Deze actie haalde zelfs de nationale media

Eindnoten

- 1 De Wakkere Burger, *Advies-GPS. Routeplanner voor je adviesraden*, Brussel, 2016.
- 2 **Zie:** Dweilen van Jan Fabre tussen de rekken, in: Het Nieuwsblad, 22 oktober 2011.
- 3 Gregory Vercauteren is bij FARO het aanspreekpunt voor lokaal erfgoedbeleid, erfgoedcellen en vrijwilligerswerk in de erfgoedsector. De auteur dankt ook Nele Provoost, voor haar input bij de voorbereiding van dit artikel en voor de samenwerking bij de twee vorige artikels.

en hielp om de restauratie van de bibliotheek onder de aandacht te brengen. 'Trouwe bezoekers kijken niet meer op als ze hier dweilen zien liggen om het insijpelende water op te vangen', zo getuigde de bibliothecaris in het Nieuwsblad.² Het voordeel van zo'n ludieke actie is dat je positief in de kijker loopt. Dit wekt vaak meer aandacht dan wanneer je enkel iets wil aanklagen.

Erfgoedraad van Borgloon treedt geregeld naar buiten. Zo was de Erfgoedraad ook present op de Erfgoedmarkt van de erfgoedcel Haspengouw.

Citaat

'Probeer als adviesraad altijd eerst met het gemeentebestuur te overleggen. Pas als dit niets uithaalt, kan je overwegen om naar de pers te stappen.'

(Johnny Cloesen, Erfgoedraad Borgloon)

Meer weten?

Deze derde bijdrage vormt de afsluiter van onze reeks over lokale erfgoedraden. Vanzelfsprekend blijven FARO en Heemkunde Vlaanderen aandacht besteden aan de werking van erfgoedraden. Zou je graag een erfgoedraad willen oprichten, maar weet je niet goed hoe eraan te beginnen? Ben je lid van een erfgoedraad en wil je de adviesfunctie versterken? Of ben je op zoek naar vers bloed? Neem dan contact met ons op. Graag verkennen we welke nieuwe wegen je kan bewandelen met je erfgoedraad.

Gregory Vercauteren³

Stafmedewerker FARO.

Vlaams Steunpunt voor Cultureel Erfgoed